

Миша Ђурковић*Институт за европске студије, Београд*

АНГЛО-АМЕРИЧКА УПОТРЕБА ИСЛАМА *

Сажетак

У овом чланку аутор се бави историјом англо-америчке употребе радикалног исламизма. Најпре се објашњава модел овог вида инструментализације и износе се разлози зашто је у различитим околностима управо исламизам био веома корисно оруђе Енглеза и Американаца. Затим се даје историјски преглед најважнијих случајева ове сарадње. Обрађују се примери Лоренса од Арабије, Хладног рата, Авганистана, Босне и Чеченије, Арапског пролећа и на крају се говори о могућности употребе исламизма за држање западне Европе у покорности.

Кључне речи: *Енглези, Американци, исламизам, Арапско пролеће, Европа*

Половином новембра 2014. кабинет принца Бин Заједа, односно власти Уједињених Емирата, у складу с федералним законом о сузбијању тероризма, објавио је листу терористичких организација како би се у медијима и друштву подигла свест о њиховом деловању и опасностима које од њих прете. Листа обухвата 85 имена¹⁾ међу којима се налазе и Ал Каида, по злу чувени Боко Харам, Муслиманско братство итд. Пописане су дакле најрадикалније исламистичке и цихадистичке групације које угрожавају све секуларне али и традиционалне, умерене режиме у муслиманским земљама. Једина неисламска организација на листи је Канвас из Београда.

Директор и оснивач ове групације која под тим именом делује од 2004. године, Срђа Поповић, у изјави за медије тврдио је да се ради о грешци. Његови пријатељи из Америке реаговали су прете-

* Чланак је настао као део пројекта 179014 који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1) Видети списак на <http://www.wam.ae/en/news/emirates-international/1395272478814.html>, приступљено 15. 04. 2015.

стом код власти УАЕ и тражили су да се Канвас уклони са поменутог списка. Министар иностраних послова ове државе је међутим на Твитеру истакао да се не ради о било каквој грешци, већ да је Канвас стављен на листу због своје блиске сарадње са Муслиманским братством.

Због затворености медија и због чувања петооктобарског мита, у Србији је читава прича о Канвасу мало позната. Канвас је настао из модела који су америчке безбедносне структуре развиле приликом припреме рушења Слободана Милошевића. Оно што се код нас још увек назива *демократском револуцијом*, у Русији, Кини, Ирану и низу других земаља изучава се као модел такозваних *обојених револуција* којима Американци и њихови савезници подривају и руше неподобне режиме по свету. Ненасилни отпор као важан сегмент државног преврата, смислили су и развили теоретичар Џин Шарп и легендарни пуковник Роберт Хелви, који га је први пут имплементирао у Србији преко организације Отпор, чије је активисте лично обучавао.

Модел који се тада одлично показао, након тога је усавршаван и развијан да би до сада био примењен у више од тридесет држава. Активисти које су Поповић и његови сарадници обучавали деловали су у Украјини, Грузији, Либану, на Малдивима итд. и учествовали у сменама бројних режима. Од 2004. овај посао је формализован под окриљем Канваса као комбинације невладине организације, обавештајног инструмента и консултантске куће. Уз Поповића, најважније име у Канвасу је бизнисмен Слободан Ђиноввић, власник „Орион телекома”.

Но, откуд они у друштву Ал Каиде? Когод имало прати историју такозваног *Аранског пролећа* зна да је на терену сложено деловала наизглед неспојива коалиција између западних либералних фондација и невладиних организација типа Канвас и исламистичких група попут Муслиманског братства. То је модел којим је нпр. скинут Мубараков режим у Египту. Тамо где ненасилни методи нису дали резултате, коалицији су прикључиване и оружане цихадистичке групе, као што је то било у Либији или Сирији.

Шокирани читалац мора да се присети како ово није први пут и како Американци, а пре њих Британци, имају дугу историју сарадње са радикалним исламистичким групама и њихове инструментализације и употребе. Ова тема је, додуше стидљиво, отворана и након контроверзних догађаја од 11. септембра 2001, а свој *ривајвл* доживела је на друштвеним мрежама и алтернативним медијима и након недавног масакра у Паризу у редакцији часописа *Шарли Ебдо*. Као што је након 2001 подсећано да је феномен

Осама Бин Ладен последица деловања америчких тајних служби у Авганистану осамдесетих година, тако је после догађаја у Паризу указивано на то да су масакр починили људи који се пре тога борили у Сирији као припадници радикалних исламистичких трупа које су подржавали Америка и њени западни савезници, укључујући и саму Француску.

Но, постоје и они који су ишли и корак даље. Оба случаја, 11. септембар и *Шарли Ебдо* имали су читав низ нелогичности и празнина у ономе што је изложено као званична верзија ових догађаја.²⁾ У случају *Шарли Ебдо* поновили су се исти моменти као и у претходном случају (случајно остављена и нађена документа актера итд). Ако се сагледају контекст оба дешавања и потенцијалне политичке, безбедносне и геополитичке последице, постаје јасно зашто су многи посумњали да оба догађаја носе обележја такозваних *фалс флег* акција, односно да су у оба случаја америчке службе у најмању руку затвориле очи, или можда чак и наменски употребиле исламске терористе за реализацију својих циљева.

И случај Канвас и случај *Шарли Ебдо*, као и генерално питање муслимана у Европи, представљају добар повод за једну ширу, моделску и генеалогску анализу историје употребе Ислама од стране најпре Британаца а затим и Американаца. Американци су после Првог светског рата преузели владавину светом од Британаца који су то радили у деветнаестом веку, али у одређеној мери још од преузимања доминације на светским морима од Шпаније, а затим и Холандије. Због језичке и историјске блискости ове две државе, сматра се да је у питању нека врста логичног наслеђивања при чему су Американци у највећем броју случајева преузели и понекад само унапредили, и у складу са захтевима времена адаптирали постојеће британске моделе и технике владавине. У то спада нпр. и систем контроле европског континента из позиције спољног балансера који се одвија и помагањем процеса дестабилизације односа међу континенталним народима.³⁾ Британци су наравно после Првог, а нарочито после Другог рата наставили да учествују

2) Погледати нпр. одличну књигу Матијаса Брекера и Кристијана Валтера, *11.09 – десет година касније*, Лагуна, Београд, 2012.

3) О овоме погледати класичну студију грофа Ревентлова, која и поред своје изворне пропагандне сврхе има низ корисних појени и генерално плаузибилан основни модел објашњења британске доминације Европом. Ernst Reventlow, *The Vampire of the Continent*, Jackson Press, 1916. Такође и недавно објављену књигу Николаја Старикова која има нагласак на британску традицију унутрашњих дестабилизација великих конкурената преко револуција, при чему је основни задатак спречавање конструкције флоте која би угрозила британску доминацију морима. Види Николай Стариков, *Геополитика: как это делается*, Питер, Санкт Петербург, 2013.

у таквим активностима као млађи партнер, помажући својим искуством и обавештајним софтвером.

Дакле у овом тексту покушаћемо да изнесемо разлоге за употребу политичког ислама, начине на који се то ради и на крају да укажемо на потенцијал употребе муслиманског становништва у Европи за контролу и претње дестабилизацијом од стране Англо-Американаца данас.

*

У два наврата Ислам је суштински и фундаментално угрозио западну, европску цивилизацију. Први пут је то било у време формирања Калифата и његовог страховитог ширења када су Каролинзи бранили продор муслимана преко Пиринејског полуострва у остатак Европе.⁴⁾ Упркос пораза Калифат се конституисао и на том простору, где је остао током наредних неколико стотина година. Коначни завршетак *реконкисте* и избацивање муслимана са Пиринејског полуострва десио се тек 1492. кад је и Гранада прешла у шпанске руке.

У исто време трајала је друга велика инвазија муслимана на Европу коју су водили султани Османског царства. Након што је уништено Византијско царство и окупиране мање балканске државе, а затим и Мађарска, османлије су у два наврата дошле до зидина Беча као капије за продор у централну западну Европу. Дакле до половине прошлог миленијума исламски свет био је у најмању руку једнако развијен и моћан, а често је успевао да надмаши европски свет у разним областима. Наука, филозофија, астрономија, култура, поезија, ратна вештина, медицина, трговина, једнако добро су се развијали и у исламском свету. Но са успоном модерне и капитализма, као и са експлоатацијом ресурса Америке, у другој половини миленијума западни свет је далеко однео превагу над исламским. Водећа муслиманска сила, Османско царство ушло је у период стагнације и опадања којим је читав муслимански свет постао предмет бруталног манипулисања од стране европских држава које су се све више успињале, освајајући полако просторе на којима живе муслимани. Муслимани су почели да заостају у свим сферама постајући тако објекат предаторства западних колонијалних сила у којима су сви аспекти цивилизације страховито напредовали. Док је у првој половини прошлог миленијума витални Ислам угрожавао Европу, у другој половини је исламски свет постао

4) Продор ка југу и југоистоку бранила је и успешно одбранила Византија.

простор европске колонизације, експлоатације и нимало беневоолентног практиковања моћи.⁵⁾

Таква позиција објекта уз лидерство углавном корумпираних и неодговорних лидера склоних слатком животу и гомилању богатства, омогућила је Европљанима разне врсте инфилтрација, манипулација и овладавања читавим сегментима државног, друштвеног, безбедносног па и верског живота у овим земљама. Стога су најпре Французи и Британци, а затим и Американци развили читав низ механизма за употребу и инструментализацију ислама и исламског становништва које је било лако покретати преко неког облика верског фанатизма или обиља новца.

У последња два века ислам је коришћен у великој мери против православних држава. Британци су више од једног века помагали опстанак „болесника на Босфору“ и спречавали ослобађање балканских народа управо да би спречили излазак Русије на топла мора. Но то њихово пријатељство имало је и своју другу страну: у исто време су помагали финансијску колонизацију и задуживање Отоманске империје, али и отварали разне политичке могућности за деловање унутар самог царства. Разни британски активисти већ су током осамнаестог века путовали широм царства градећи своје контакте, трговачке везе, спроводећи археолошка испитивања, али и обавештајно-шпијунски рад. Из тог доба остала је прича о такозваним *Хемферовим мемоарима*, за које данас углавном влада мишљење да су апокрифни, али врше огромна утицај у исламском свету где се увелико прештампавају и шире. Књига наводних мемоара британског шијуна из осамнаестог века Хемфера, објављена је први пут 1888. године на турском. Ова исламско-енгелска варијанта *Протокола сионских мудраца* доноси причу према којој је читав вехабизам наводно креација британских обавештајних кругова. Хемфер је наводно био шпијун који се инфилтрирао у арапски свет и директно подстакао Мухемед ибн Абд ал-Вахаба да оснује своју секту наводно конзервативног ислама, која ће посејати раздор унутар исламског света.

Прича је и даље веома популарна посебно унутар сунитског света који вехабаизам види као опасан тумор израстао управо на телу Сунита.⁶⁾ Апокрифни аутор који је причу градио у послед-

5) Ово је пратио адекватан дискурс оријентализације који је Оријент представљао искључиво као комбинацију чулних уживања, мистике, деспотизма, неефикасности и корупције, а потискивао његову некада моћну историју.

6) Једно скорашње издање из 2001, са „адекватним“ коментарима приредноца може се погледати на страници <http://www.hakikatkitabevi.com/download/english/14-Confession-sof%20BritishSpy.pdf>, приступљено 15. 04. 2015.

њој четвртини деветнаестог века очигледно је имао основе за њу у стварном понашању Енглеза у то доба. Како Италијани кажу “*Se non è vero, è ben trovato*”, дакле „и ако није истина, згодно је нађено“. Крај деветнаестог века је доба када врх Османске империје коначно почиње да се извлачи из руку Британаца и Француза градећи вишеструке везе са новом силом у Европи, Немачком. Немачка се показала као далеко солиднији партнер и озбиљно је допринела модернизацији отоманске војске, просвете, универзитета, јавне управе итд. Све то је допринело да Британија коначно уз Русију подржи алијансу балканских народа која ће резултовати балканским ратовима и избацивањем Турске са Балкана.

У оквиру припрема за евидентно наступајући светски сукоб, Британци су увелико почели да раде на дестабилизацији Турске као најважнијег неевропског партнера централних сила и Немачке. Ову епопеју обележиће име Т. Е. Лоренса или Лоренса од Арабије. Но пре њега је веома важну улогу имао истраживач, обавештајца и капетан Вилијем Хенри Ирвин Шекспир који је успоставио прве званичне контакте британске администрације са породицом Ибн Сауда, будућег краља Саудијске Арабије.⁷⁾ У периоду од 1910 до своје смрти 1915. он је био војни саветник тадашњег емира. Задатак добијен од британске владе му је био да обезбеди Саудову подршку за напредовање британског експедиционог корпуса који је напредовао кроз Месопотамију и заузео Басру. Када је погинуо, његова глава је одсечена, а Отоманске власти су на капијама Медине окачили његов шлем као доказ Саудове сарадње са Британцима.

Посао унутрашње дестабилизације Отоманског противника, преузео је поменути Лоренс. Стратегија је остала иста: требало је подстаћи на побуну Арапе који су тада чинили око 60% од 25 милиона становника царевине. Док је Шекспир блиско сарађивао са Саудом, Лоренс је изградио везе са емиром Меке, Хусеин ибн Алијем. Још од 1915. почели су тајни преговори између Хусеина и британског високог представника у Каиру Мек Махона. Британци су обећавали креирање посебног арапског калифата, али због неслагласности око Палестине преговори су прекинути. Наредне године обе стране су добиле нове подстицаје за приближавање позиција па је тако 10. јуна 1916. избила арапска побуна када је 30 000 бедуина под Хусеиновом командом напало на отоманску четврту армију. До 1918, Британци су Арапима плаћали месечно око 220

7) На њега је недавно код нас подсетио Слободан Јанковић у „Промене на Блиском истоку и у северној Африци – ка постсувереном светском поретку“, *Национални интерес*, бр. 2, стр. 261-315., 2011, стр. 270. Колеги Јанковићу дугујем велику захвалност за значајну помоћ при изради овог чланка.

000 фунти у злату уз огромну помоћ у оружју. Лоренс је послат у октобру 1916. као официр за везу код принца Фејсала и снажно је помогао реорганизацију војске и прелазак на модерно герилско ратовање.⁸⁾

Све у свему, након пораза у фронталној бици код Галипоља 1915. године, уз помоћ побуњених Арапа, Британија је страховито ослабила Отоманску царевину изнутра, што јој је помогло да је на крају савлада и да јој заједно са Француском преотме велики до територија. Као што је познато Британци су преварили Арапе, и Балфуровом декларацијом из 1917. објавили су намеру да створе Јеврејску државу у Палестини. На основу тајног споразума Сајкс-Пико Француска и Британија су поделиле зоне интереса узимајући мандат да управљају Сиријом и Либаном, односно Ираком, Палестином и Јорданом. На Арапском полуострву створено је неколико нових држава, али обећање које је Мек Махон давао о слободној и аутономној управи Арапа над својим територијама није реализовано. Но британски циљеви су успешно реализовани.

*

Наредни значајан сегмент који треба издвојити је Авганистански рат. Током периода хладног рата, у арапском свету су доминирали секуларни, ауторитарни, социјалистички и просовјетски режими. Англо-американци су разумљиво градили везе са једином озбиљном силом која је такве режиме могла да поткопава, са екстремним исламистичким покретима и организацијама.⁹⁾ Нпр. током операције Ајакс, 1953. када је уклоњен умерени демократски премијер Мухамед Мосадек, против њега су подстицани и комунисти и исламисти.¹⁰⁾ Занимљиво је да је Саид Кутб будући лидер Муслиманског братства у Египту током шездесетих и седамдесетих, и главни опонент Насера, крајем четрдесетих провео две године на студијском путовању по Америци које је финансирала и организовала америчка администрација.

С друге стране, Американци су као противтежу Египту и Сирији помагали изразито исламистичке конзервативне монархије попут Саудијске Арабије (заштитника и промотера вехабизма) и Јордана. Ту би се могли поменути и крајње контроверзни односи са

8) О његовим авантурама снимљен је 1962. године чувени филм *Лоренс од Арабије* са Питером О' Тулом у главној улози. Редитељ је Дејвид Лин. Филм је добио чак седам ооскара.

9) Како Халиди каже, током Хладног рата Ислам је био важан део америчког идеолошког арсенала за борбу против комунизма. Видети: R. Khalidi, *Sowing Crisis: The Cold War and American Dominance in the Middle East*, Boston: Beacon Press, 2009.

10) С. Кинзер, С, Сви Шахови људи, Самиздат Б92, Београд, 2005.

Пакистаном, па и до краја неразјашњена позадина иранске исламске револуције за коју је свргнути шах кривио управо Американце.¹¹⁾ Но дугорочно гледано Авганистанска епизода ће уз традиционалне везе са Саудијцима, дугорочно имати најважније последице. Чарли Купер с правом указује да је ово најдиректнија америчка употреба Ислама током хладног рата као оруђа против комунизма. А њена последица је рађање глобалног цихадизма.¹²⁾

Крајем 1979. као подршку свом пиону Бабраку Кармалу, СССР је у Авганистан упутио 85 000 војника. Традиционална тумачења тврде да је то био одраз совјетског експанзионизма, али новија истраживања бацају акценат на идеју о превентивном заустављању ширења исламизма који је на крилу иранске револуције могао да захвати и стратешки значајан Авганистан, а преко њега да се прелије и у централноазијске совјетске републике¹³⁾

Након уласка Совјета, Американци су заједно са Саудијцима започели своју најскупљу тајну операцију од Вијетнама. ЦИА је покренула тзв *операцију Циклон* која је трајала и након совјетског повлачења. Само током 1987. помоћ је износила 630 милиона долара. Саудијци су сваки амерички долар покривали својим како би обезбедили оружје и потребну опрему за побуњенике у Авганистану. Највећи део испорука је ишао преко њих како би Американци заташкали своје учешће. Други део помоћи обезбеђивали су преко

11) Криза са таоцима у Техерану је кључни моменат који је оборио Картера и довео на власт Регана. Криза је окончана недуго после завршетка председничких избора у САД. Такође, у том контексту је занимљива и иранско-контрашка афера из 1986. када се открило да је америчка администрација кршећи ембарго тајно продавала оружје Ирану за рат са Ираком и од тих пара финасирала контраше у Никарагви. Вилијам Енгдал у својој познатој књизи *Столеће рата* (Engdahl, стр. 171) тврди да су Британци и Американци организовали преврат јер је након пропалих преговора са Ираном о продужењу нафтне сарадње претила могућност да први пут после 1953. Иран постане независан у коришћењу својих енергетских ресурса. Постоје и разне друге теорије па и у Ирану распрострањено веровање да је Хомеини био британски агент. Постоји иранска изрека која упућује да иза радикалног исламизма увек стоје Британци. Енгдал међутим даје и две додатне информације: Картер је именовано Џорџа Бола, члана Трилатералне комисије, да води посебну групу за Иран у оквиру Савета за националну безбедност. Бол је препоручио да се збаци Шах и подржи Хомеини. Шах је управо њега оптуживао за свој пад. Бол је следио препоруке из детаљне анализе исламског фундаментализма коју је професор Бернард Луис изложио на мајском заседању Билдерберг групе 1979 у Аустрији. Он је предложио да се подржи Хомеини са Муслиманским братством и да се тиме креира хаос и балканизација исламског света, што би довело и до преливања унутар зоне Совјетског Савеза. Но неоспорно је да је након долска Хомеинија на власт Иран национализовао своје изворе нафте и прекинуо директну обавештајну срадњу са ЦИА и Мосадом.

12) Види С. Cooper, "Militant Islamist Movements in Egypt, Afganistana and Iran during the Cold War", 2013: <http://www.e-ir.info/2013/06/28/militant-islamist-movements-in-egypt-afghanistan-and-iran-during-the-cold-war/>, приступљено 15. 04. 2015.

13) Види А. Hartman, "The Red Template": US Policy in Soviet-Occupied Afghanistan', *Third World Quarterly*, 23, 2002.

пакистанске тајне службе ИСИ која је достављала материјалну помоћ, али и обучавала будуће муџахедине. Американци су такође на идеолошком нивоу покушавали да им обнове традицију «одбрамбеног» џихада. ЦИА је у исто време обезбеђивала обуку за герилско ратовање и учење Ислама. Око 1985. број страних бораца је већ достигао више хиљада, а САД су почеле јавно да шаљу западно оружје.

Совјети су као што је познато поражени и натерани на повлачење из Авганистана, али процењује се да је око 100 000 милитантних исламиста прошло кроз обуку и рат, радикализујући своје погледе на свет и претензије.¹⁴⁾ Од тада не само да ови борци желе да као и раније смене неисламске режиме у својим земљама, већ желе и борбу против хришћана као окупатора и спремни су за глобални џихад. Осама Бин Ладен је најпознатије име из те епопеје, али су и многи други каснији проповедници, идеолози и практичари Ал Каиде и сличних милитантних и терористичких организација прошли кроз авганистански рат. Они ће своје касније улоге играти у алжирском грађанском рату, египатским сукобима и тзв. Арапском пролећу.

У разореној земљи власт су недуго потом приграбили Талибани, који су у почетку чак имали подршку Американаца,¹⁵⁾ који су се надали да би ови могли да буду нека врста партнера попут Саудијаца. Талибани су пет година (1996–2001) владали Авганистаном, као исламским емиратом са престоницом у Кандахару и не треба заборавити да су их признали управо амерички клијенти Саудијска Арабија, Пакистан и Уједињени арапски емирати. Но, средином деведесетих глобални џихад је и даље био веома важан у америчким стратегијским нацртима: трајали су ратови у бившој Југославији и на Кавказу.

*

---

14) Још 1988. трећи део тада веома популарне саге о Рамбу смештен је у Авганистан, а у филму *Ливинг дејлајтс* из 1987, у борби против совјетских снага, Тимоти Далтон као Џејмс Бонд оживљавајући сећање на Лоренса, гради типично савезништво британских обавештајних структура и авганистанских локалних племенских лидера кроз сарадњу са Камран Шахом. Холивудска индустрија и даље се бави авганистанским искуством па је на основу истинитог сижера 2007 снимљен филм *Рат Чарлија Вилсона*, који говори о сарадњи истоименог америчког конгресмена са оперативцима ЦИА у операцији Циклон.

15) Александар Књазев тврди да је калифорнијска нафтна компанија Унокал била један од главних спонзора Талибана. Ј. Белоусов, „Американский перевертыш: Исламское государство выходит из-под контроля США», Интервју са Александром Књазевим, Свободная пресса, 03. 02. 2015, <http://svpressa.ru/politic/article/111703/>, приступљено 15. 04. 2015.

О дешавањима приликом распада Југославије код нас је готово све познато. Запад је рано дефинисао добре и лоше момке, при чему су некако Срби као православци добили улогу ових других, криваца за сва дешавања. Након насилног референдума о самосталности Босне и Херцеговине, Срби су прогласили Републику Српску и с пролећа 1992. почео је оружани рат који ће трајати све до половине 1995. године и бити завршен потписивањем Дејтонског и Париског мировног споразума. Запад и посебно Американци стали су потпуно на страну бошњачких, муслиманских снага и њиховог председника Алије Изетбеговића. Позната епизода са минирањем Кутиљеровог плана показује да је Американцима требао рат и да су га након тога и направили. За нашу тезу је важно то што су упркос ембаргу на испоруке оружја, дозволили великом броју исламских земаља да шаље оружану и сваку другу помоћ Бошњацима, као и да у редове бошњачке армије долази велики број исламиста и џихадиста из целог света. О томе постоје бројна сведочанства, као и о језивим злочинима муџахедина који су укључивали и одсецање глава Србима на начин на који ће Џихади Џон то радити британским, америчким и јапанским новинарима 2014 под окриљем такозване Исламске државе. САД су допустиле широко деловање Ирана у БиХ током рата иако су у исто време били у великим сукобима са њим. Дозволиле су да исламске земље шаљу огромну помоћ у људству и материјалу, као и да се развија исламистичка пропаганда. Циљ је био сузбити православне Србе као традиционалне руске савезнике.

У исто време трајао је процес распада Совјетског савеза и покушаји подстицања нових муслиманских држава да се окрећу против Русије. САД су и саме правиле обавештајне и стратешке покушаје улаза у каспијски, кавкаски и централно-азијски простор бившег СССР, а са посебним задовољством су подржавале још интензивније напоре Турске у том правцу. Не само оне званичне већ и паралелног система Гјуленовог *Хизмета*. Као посебно значајна тачка у том подухвату показала се Чеченија. Ова руска република већ од 1991 показивала је знаке одбацивања поретка Москве, а председник Дудајев је на различите начине, уз помоћ корумпираних делова руске војне и пословне елите градио самосталност своје републике. Од 1994. сукоби су прерасли у прави рат који је трајао до 1996 и који се завршио поразом Русије и фактичким стварањем независне републике Ичкерије.

Током овог вишегодишњег рата, Британци и Американци су давали огромну подршку Дудајеву, Масхадову и Басајеву, а преко својих партнера Саудијаца поновили сценарио разрађен у претход-

ној деценији у Авганистану. Опет је стизала помоћ у наоружању, материјалним средствима, обуци, људству и пропагандној подршци западних медија који су побуњенике представљали као борце за слободу против руских окупатора итд. Новост је била много видљивија и већа улога вехабистичког фундаментализма међу борцима која је и довела до сукоба међу њима након завршетка рата.

Као последица криминала, хаоса и радикалног исламизма који су западњаци подржавали, опет су између осталог страдали и држављани Британије и Новог Зеланда (представници једне компаније за телекомуникације) које је непозната група отела и убила током 1998. *Лондон тајмс* је 2013. године објавио да је бар једанаест учесника акције од 11. септембра између 1996. и 2000. путовало у Чеченију. Чеченија је као и Босна и у нешто мањој мери касније Косово доживљена као важан корак у глобалном дихадизму. Све то уз велику подршку Британаца и Американаца који су тако (ин)директно припремали напад на своју територију коју годину касније. Дакле исламизам се показао одличним за борбу против османског царства које се налазило на путу делимичне модернизације, комунизма, секуларних арапских режима и православних држава. Логично је било да се неко запита може ли се он користити и против грађана западних држава. Тај неко је могао бити и на страни самих исламиста, али и на страни оних који су унутар америчке администрације и ванвладиних кругова моћи размишљали о новим подухватима.

*

Тако смо у овој краткој историји односа Англо-Американаца и исламизма дошли до 11. септембра. То је у сваком случају једна страховито важна преломна тачка из перспективе онога што се у глобалним оквирима дешавало у последњих петнаест година. Овде немамо простора да уђемо у анализу ове крајње контроверзне и сложене епизоде за коју многи озбиљни аналитичари па чак и велики број грађана САД сматрају да се ради о класичној *фолс флег* акцији у којој су домаће службе дозволиле да се деси отмица авиона и страдање скор 3000 људи у Светском трговинском центру и на другим местима у Америци. Овај догађај прати низ невероватних и неразјашњених момената укључујући и чувено склањање тринаест припадника Бин Ладенове породице из Америке које је званично документовано и у извештају званичне државне комисије за испитивње догађаја од 11. септембра.

У сваком случају неоспорно је да су Пентагон, ЦИА, Бушова администрација, неоконзервативци који су у њој доминирали и велике компаније попут *Хали Бартон*а невероватно добро искори-

стиле овај исламистички напад и фигуру Осаме Бин Ладена и Ал Каиде, да окупирају Авганистан (у коме се након тога многоструко повећао хероински бизнис као један од највећих у свету), да изврше агресију на Ирак, сруше Хусеина и окупирају ову важну државу, као и да тако овладају огромним, нафтним ресурсима.

Тиме је међутим отпочет и један дужи процес дестабилизације овог региона који ће своју наредну фазу видети са почетком такозваног «Арапског пролећа» 2010, (које Иранци нпр. званично зову «Исламско буђење») и који ће као завршну фазу створити и такозвану *Da'ish*, односно Исламску државу Леванта и Ирака. Оно што је за нас занимљиво је да су упркос искуствима 11. септембра, борбе против Талибана у Аваганистану и Ал каиде у Ираку, Американци и Британци без икаквих проблема од 2010. у потпуности обновили савезништава са најрадикалнијим исламистима, о чему смо говорили на почетку текста.¹⁶⁾ Овде ћемо следећи пре свега радове Слободана Јанковића укратко описати ову последњу фазу њихове сарадње са исламистима и контроверзне последице која је она створила у тзв. МЕНА¹⁷⁾ земљама.

Арапско пролеће је талас дестабилизације који је захватио готово све арапске земље, изазвао промене власти у бар четири земље, велике протесте у њих десетак и мање бар у још пет, као и неколико грађанских ратова и војних интервенција западних снага са Американцима на челу. Многобројне су последице онога што је формално започело великим протестима у Тунису 18. децембра 2010, након што се један човек спалио из протеста. Након тога протести су се раширили на Алжир, Египат, Јордан и Јемен. О поразним последицама ових догађаја по читав регион најбоље говори већ устаљена изрека да је након овог пролећа уследила дуготрајна Арапска зима.

Но, правом припремом ових дешавања могли би да сматрамо објављивање Викиликсових депеша које су између осталог детаљно документовале корупцију, непотизам, бахатост и пљачку лидера у арапском свету у исто време када су радикално порасле цене хране и посебно житарица на светској пијаци, што је жестоко погодило стандард становништва у арапским земљама. Запад-

16) У веома занимљивом филму Ридлија Скота из 2008, *Круг лажи*, описан је механизам преко кога ЦИА ствара своје терористе. Да би извукли на светло дана опасног исламисту кога јуре, Ал-Салема, они направе лажни теористички напад и преко својих интернет мрежа пусте информацију да иза њега стоји невини јордански архитекта Омар Садик. Недужног Садика Ал-Салемови оперативци отимају, муче и убијају. Но циљ је постигнут, јер се тиме отвара пут ка елиминацији мете.

17) Ово је стандардна скраћеница за простор који обухвата земље Блиског истока и северне Африке, *The Middle East and North Africa*.

ни мејнстрим аутори наводе ове чињенице, уз наводну потребу за одбраном људских права и демократизацију као главне узроке и покретаче протеста. Међутим, многи подаци указују на потребу западних сила и корпорација за смену лидера који су упркос додашњег клијентелистичког односа са Американцима, постајали непослушни, одбијали тражене приватизације, и сузбијали рад западних невладиних организација у време кад су оне почеле да интензивно раде са «цивилним друштвом» и другим активистима на терену.¹⁸⁾ Начин на који су организовани протести и мењане владе, појава модификованог логора Отпора, односно Канваса на низу протеста и многа накнадна сведочења, говоре о томе да су Американци по сценарију познатом из источноевропских обојених револуција, годинама уназад радили на припреми промена режима.

Протести у Египту су нпр. показали да прозападни активисти могу да одрађују послове контаката са странцима, употребе савремених технологија итд, али не могу да покрену масу која заиста може да легитимише протесте и оствари ненасилну или насилну смену власти. Е ту су на сцену ступили радикални исламисти, као веома масован, добро организован покрет фрустрираних људи који су деценијама били забрањивани и прогоњени. Стога је Муслиманско братство одиграло кључну улогу у промени власти у Египту и у једином периоду некакве демократије након тога приграбило власт на изборима. Сличан сценарио одвијао се и у другим државама, а тамо где лидери нису хтели да одступе, уз помоћ западних сила покретан је грађански рат. Два најважнија примера су Либија¹⁹⁾ и Сирија.

У Либији су протести покренути у фебруару 2011, пре свега у источним деловима земље, а на челу су били радикални исламисти. Јанковић указује да су протести покренути на петогодишњицу претходних исламистичких акција када су демонстранти 2006. најпре протестовали против објављивања карикатура Мухамеда у данским часописима, а затим напали власт. „Не само то, војни командант побуњеника Ал-Хасиди борио се против Американца у Авганистану па је 2002. године ухапшен у Пешавару... Источна Либија у којој је кренула побуна јесте и највеће пропорционално извориште исламиста који су се борили против Коалиционих снага у Ираку.”²⁰⁾ Аутор наводи и низ других података који показују

18) Слободан Јанковић, „Промене на Блиском истоку и у северној Африци – ка постсувереном светском поретку“, *Национални интерес*, бр. 2/2011, стр. 291-298.

19) Погледати: Слободан Јанковић, „Либијска криза и њене последице“, *Међународна политика*, бр. 1142, 2011, стр. 30-51.

20) Исто.

да су припадници ЦИА регрутовали побуњенике на истоку земље из претежно исламистичких припадника секте Сенуси која је инспирирана Вехабијама. Када је почела војна интервенција, Гадафи је оборен координацијом ваздушних напада западњака и пешадијским деловањем побуњеника, махом радикално исламистичке оријентације.

Док су Канвас и Муслиманско братство у Египту заједно успели да релативно мирним путем сруше Мубараков режим, у Сирији се поновила ситуација из Либије. Покренути су у пролеће 2011 најпре релативно мирни протести са захтевима за смену режима, а када је Асад показао чврстину и спремност да се по сваку цену сузбију покушаји дестабилизације земље, протестанти су прешли на оружане сукобе. Грађански рат који је тада покренут уз огромну подршку Америке, Британије, Француске и Турске, траје већ четири године. Међу побуњеницима постоји бар пет различитих група које су у различита времена имале доминантан утицај, а које су у међувремену почеле да се боре и међусобно. Оно што је за нас важно јесте да по извештају *Џејнс групе за информисање* бар половина побуњеника јесте повезана са исламистичким групама,²¹⁾ укључујући и велики број припадника Ал Каиде.

Дакле, Американци су у свим овим случајевима подржавали радикалне исламистичке сунитске и вехабитске групе као најмоћнију пешадију на терену за рушење непожељних режима. Упркос томе што су многи од тих бораца били на другим фронтovima раније укључени у борбе против њих, што су многи лидери прошли и кроз Гвантанамо и друге затворе у којима су држани исламисти итд. Политички, економски и геополитички интерес је очигледно јачи од свих моралних обзира. Суштински интереси Американаца на овим просторима су повезани са директном контролом енергетских извора, и са дестабилизацијом и смањењем моћи сваке озбиљније војне и политичке силе, која би могла да се одупре, да брани своје интересе или да угрози интересе Израела.

Оно што су пре тога биле само спекулације, половином 2014 почели су да потврђују документи. *Ал Хевар центар* у Вашингтону је захваљујући Закону о слободи информација добио на увид документе који потврђују да су обе Обамина администрације одржавале блиске везе са Муслиманским братством у Египту, Тунису, Сирији и Либији.²²⁾ Кључни документ је *Presidential Study Directive*

21) <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/10311007/Syria-nearly-half-rebel-fighters-are-jihadists-or-hardline-Islamists-says-IHS-Janes-report.html>, приступљено 15. 04. 2015.

22) Погледати чланак објављен 18. јуна 2014. на страници <http://gulffnews.com/news/mena/libya/us-document-reveals-cooperation-between-washington-and-brotherhood-1.1349207>, приступљено 15. 04. 2015.

II (PSD-11) из 2010, односно *Председничка студијска директива* која тражи процену Муслиманског братства и других покрета политичких исламиста, и који закључује да би САД требало да одступе од своје дугогодишње политике подржавања стабилности у региону (укључујући и ауторитарне режиме) и пређу на политику подржавања «умерених» исламских политичких покрета. Као што смо видели критеријуми умерености су врло широки па су ту и Муслиманско братство, али и припадници Ал Каиде. У овом новинском чланку препричава се и низ других докумената који говоре о блиским односима америчке администрације и Муслиманског братства у Либији.

Stejt дипармент је по истом Закону допустио увид у један други занимљив документ који је ова институција донела 22. октобра 2010, дакле два месеца пре почетка дешавања у Тунису. Овај документ, скраћено познат као МЕРИ је упутство о креирању програма подршке и сарадње са цивилним друштвом у таргетираним МЕНА земљама, и он је у уској вези са поменутом председничком директивом. Инсистира се да је ово нови програм који није окренут сарадњи са владама већ са локалним реформаторима из цивилног друштва.²³⁾ Како време буде пролазило за очекивати је да се открива све више сведочења и докумената о директној сарадњи америчке администрације и локалних исламиста заинтересованих за «реформе» у МЕНА земљама.²⁴⁾

Постоји још два значајна момента којима ћемо завршити овај део. Прво, у складу са одавно промовисаним идејама о креирању *Великог Блиског истока*, сведоци смо да су током арапског пролећа границе и суверенитет многих ових држава радикално угрожени.²⁵⁾ Ирак се распао на три дела од којих курдски функционише као посебна аутономна област, Либија се претворила у лабаву заједницу племена, Судан је и формално подељен на две државе, Сирија је подељена на бар три до четири дела, тако да Курди држе своју аутономну област на северу у договору са Асадом, делови побуњеника имају свој простор, а највећа промена је стварање такозване Исламске државе која држи више од трећине Сирије и огроман део

---

23) Видети: G. Canning, "State Department Document Reveals Shaping of Arab World 'Civil Society'", 2014: http://www.larouche.org/eiw/public/2014/eirv41n24-20140613/26-28_4124.pdf, приступљено 15. 04. 2015.

24) Треба приметити да су у оквиру државне администрације Американци у септембру 2011. основали посебно тело које носи сликовит назив *Канцеларија за специјалног координатора за транзиције на Блиском истоку*.

25) За добар преглед по појединачним државама погледати: Слободан Јанковић, „Арапско пролеће и могућност прекрајања постојећих граница у арапском свету“, *Међународна политика*, бр. 1152, 2013, стр. 74-90.

Ирака. То је бар номинално територијално гледано држава која је већа појединачно од саме Сирије и Ирака. Треба се подсетити да идеја о Великом блиском истоку подразумева нагризање постојећих држава, стварање неких нових ентитета као што би био Курдистан и коначно шире панарапске заједнице састављене од релативно слабих субјеката.

Други моменат је Исламска држава (ИДИЛ), која настаје као директна последица подршке западних земаља џихадистички оријентисаним побуњеницима пре свега у Сирији, али и у Либији, и другим земљама. Делује потпуно невероватно да је таква монструозна творевина настала преко ноћи пред очима у региону изразито присутних и активних Американаца и Британаца. И дан данас постоје контроверзе како они долазе до оружја наводно отимајући испоруке које Американци шаљу умеренијим побуњеницима у Сирији. Отуд нимало наивно делују тезе неких значајних субјеката као што су председник Судана, лидери Хезболаха, али и многи аналитичари и обични људи у региону који оптужују Американце и Израелце да стоје иза креирања и одржавања ИДИЛ.

ИДИЛ врши функцију преобликовања блискоисточног простора, нагризања постојећих суверенитета и коначно легитимизује потребу за повратком и присуством значајних америчких војних снага у региону, након што су они одавно најавили своје наводно повлачење. Чињеница да су Американци дозволили стварање таквог ентитета, да врло млако реагују на све злочине који се тамо дешавају, уз целу овде изнесу историју њихове употребе радикалног исламизма, наводи да се изнета претпоставка мора озбиљно узети у разматрање.

*

Последњи корак у овом нашем истраживању је питање потенцијалне употребе исламизма на тлу саме Европске Уније. Простор Западне Европе, а после 1991. и већег дела источне, могао би се посматрати и као нека врста америчког протектората. Чињеница је да су са *Даном Д* 1944. Американци и Енглези извршили десант на европски континент. Неоспорно, помогли су да се победи Хитлер и ослободили од нацизма многе европске државе. Али, америчка војска је и до данас остала у својим базама широм европског континента, подсећајући на своју посебну улогу и положај. НАТО структура коју су они изградили и проширили све до граница бившег СССР, па и унутар њих (балтичке земље), и недавни трагични догађаји у Украјини, где су организовали пуч и довели до избијања грађанског рата, показују колико им је стало до пуне војне и што је могуће веће политичке контроле ЕУ и читавог европског конти-

нента, по моделу који је по Спајкмановим замислима постављен одмах после Другог светског рата.

Но ова позиција је бар једним делом угрожена услед следећих фактора: успон БРИКС земаља и финансијска криза која је избила 2008. у САД значајно су почели да подривају имиџ па и перцепцију снаге Америке; Русија је као свој стратешки циљ поставила изградњу што бољих односа са ЕУ и посебно са Немачком као водећом економском, али све више и политичком силом у Европи; широм Европе успињу се нове политичке снаге које су незадовољне садашњим положајем својих земаља па и читаве Европе у односу према САД и које често имају изразито антиамеричке ставове итд. Све ово је почело да води ка преиспитивању односа ЕУ са САД и ка показивању индиција да би европски континент могао да се усмери и у неким другим правцима.²⁶⁾

Ако знамо да је за Американце незасмислива било каква војна и безбедносна еманципација ЕУ која би овај простор извучила испод њиховог заштитничког кишобрана (НАТО система који све више постаје и политичка, идеолошка и «вредносна» организација) и рецимо окретала ка Русији, и ако с друге стране знамо да су током протеклих шездесет година већ прибегавали најбруталнијим средствима како би Европљане одржали у подређеном положају,²⁷⁾ везане уз себе, онда логично долазимо до претпоставке да је исламизам следећи моћан инструмент који Американци могу да почну да користе за контролу и застрашивање европских држава.

У Европи је око 2010 живело око 44 милиона Муслимана што се процењује на око 6% становништва. У кључним европским земљама где их није било до пре пола века (Немачка, Француска, Италија, Британија) они сада чине значајан део популације, и броје се милионима. При томе нове генерације захваљујући јефтенијем превозу, интернету и другим савременим средствима комуникације имају много више могућности па и потребе да одржавају

---

26) Ово се најбоље види по сталном подривању Другог стуба ЕУ и посебно спречавању сваке озбиљне иницијативе за успостављање заједничке европске војске ван оквира НАТО.

27) Поменимо овде само сјајну Ганзерову књигу из 2005 о операцији Гладио. Италијански премијер Ђулио Андреоти је први у новембру 1990. пред Сенатом изнео податке о овој језивој НАТО операцији која је трајала све до те године. ББЦ је 1992. године емитовао троделни документарни филм о овом феномену. Већ тада је разјашњено да иза отмице и убиства италијанског премијера Алда Мора и масакра у Болоњи из августа 1980, за који су раније оптуживане Црвене бригаде, заправо стоје припадници тајних организација које је држао и тренирао НАТО, односно америчке и британске тајне службе. Ганзерова књига је најбољи документ о томе како је настала ова операција, са првобитном идејом припреме бораца за сукоб са Совјетима, а онда се то окренуло у инструмент за застрашивање европских, савезничких држава и народа. D. Ganser, *NATO's Secret Armies*, Cass, London, 2005.

везе са својим рођацима у земљи порекла. Услед узлета феномена глобалног цихадизма, младим генерацијама Ислам постаје много важнији него генерацијама њихових родитеља или дедова који су се досељавали. Стога постоје озбиљне, добро организоване и добро финансиране мреже радикалних исламиста у готово свим важнијим земљама у ЕУ, из којих се регрутују и борци за исламске пројекте попут *Da'ish*. Ово је уз наменско ширење регионалних сепаратизама највећи потенцијал за дестабилизацију Европе и европских земаља.²⁸⁾

Случај *Шарли Ебдо* је изазвао прва тумачења те врсте. Турски председник Ердоган, француски политичар Жан-Мари ЛеПен, водећи руски мејнстрим медији и познати амерички аналитичар Пол Крејг Робертс само су неки од гласова који су јавно устврдили да је *Шарли Ебдо* класичан случај *фолс флег* акције какве је ЦИА раније радила. Аргументи које су износили наводили су нпр. да је само две недеље раније под неразјашњеним околностима у Русији страдао директор француске нафтне компаније *TOTAL* који је ишао да настави сарадњу са Русима упркос санкцијама, затим да се непосредно пре масакра француски председник заложиио за лабављење санкција Русији, те да Американци на све начине већ месецима пре тога воде кампању у Француској да се спречи испорука два Мистрал носача хеликоптера Русији. Анализирани су контроверзни детаљи целог случаја и показиване нелогичности какве су виђене и у случају 11. септембра.

Све у свему тумачења тврде да је у питању притисак на Европљане, застрашивање које показује да се у случају неадекватног понашања увек може направити терористички напад или субверзија преко исламиста. *Шарли* је виђен као модел будућег деловања које може да користи исламизам као сталну претњу европским народима и као неку врсту Дамокловог мача који им стално виси над главом и упозорава на очекивано понашање.

И иначе постоје силни и све већи проблеми са Исламом у Европи, неvezано од ових хипотеза. Ердоган је током 2014 долазио у Аустрију и Немачку да води приватну кампању за гласове Турака који живе у дијаспори у овим земљама.²⁹⁾ То је наишло на огром-

28) У вредном чланку о исламу у 21. веку Франко Кардини се добро дотакао и ових нових димензија исламизма које су у најближој вези са Европом. F. Cardini, "L'Islam nell XXI secolo", 2014: <http://www.francocardini.net/minimacardiniana/2014/CARDINI%20-%20L%E2%80%99ISLAM%20NEL%20XXI%20SECOLO.pdf>, приступљено 15. 04. 2015.

29) Кад помињемо Турску овде ћемо само подсетити на раније радове који су већ обрадили позитиван однос Американца према буђењу исламизма у овој земљи, и посебне односе који Гјуленов покрет *Хизмет* има са америчком обавештајном заједницом. Видети: Миша Ђурковић, „Фетулах Гјулен и џемат Хизмет“, у М. Ђурковић, А. Раковић (ур.),

но незадовољство домаћих званичника, а није тајна да су и иначе односи Немаца и Турака радикално погоршани у последњих неколико година. Сетимо се да су око 2010. и Меркелова, и Камерон и Саркози јавно устврдили да је мултикултурализам мртав и да ће захтевати јачу интеграцију пре свега муслиманског становништва у својим државама. Постоје већ и случајеви градова, општина и градских четврти у којима су Муслимани већина и у којима су забележни случајеви остракизма деце припадника домицилних народа. Поменимо и чињеницу да велики део тих заједница функционише као затворен систем, да правне спорове решавају код својих свештеника игноришући правни систем земље у којој живе. Као што смо писали раније, то је навело министре правде Холандије и Британије да изађу са идејом како шеријатско право треба некако инкорпорирати у укупан правни систем њихових држава. Коначно пораст илегалне имиграције из арапских земаља услед турбуленција изазваних арапским пролећем је огроман. Италија нпр. има огромне проблем због тога, а тиме се полако мења и демографска слика европских држава.

С друге стране мејнстрим јавног мњења у овим земљама дуго је забрањивао да се о тим питањима уопште говори, па су питања имиграције покретана са екстремно десних маргина. Сада су и ти трендови почели да се институционализују па смо у Немачкој добили анти-имиграциони покрет *Пегида*.

*

Да закључимо, чини се да смо овде са довољно примера демонстрирали историју британско-америчке употребе радикалног исламизма, објаснили модел и разлоге због којих је управо исламизам био важно оруђе у борби са најразличитијим противницима и на крају указали на дестабилизујући потенцијал исламизма који Американци лако могу у будућности да користе за контролу, застрашивање и потенцијалну дестабилизацију европских земаља и ЕУ као целине; посебно у светлу озбиљног ширења вехабизма иза кога стоје амерички најважнији партнери у арапском свету, Саудијци.

Турска – регионална сила?, ИЕС, Београд, 2013, стр. 63-82; као и: Миша Ђурковић, „Односи Турске и Сједињених америчких држава“, у М. Ђурковић, А. Раковић (ур.), *Турска – регионална сила?*, ИЕС, Београд, 2013, стр. 120-136.

ЛИТЕРАТУРА

- Белоусов, Ј, „Американски перевергыш: Исламское государство выходит из-под контроля США», Интервју са Александром Къазевим, *Свободная пресса*, 03. 02. 2015, <http://svpressa.ru/politic/article/111703/>, приступљено 15. 04. 2015.
- Брекерс, М, Валтер, К, *11.09 – десет година касније*, Лагуна, Београд, 2012.
- Ganser, D, *NATO's Secret Armies*, Cass, London, 2005.
- Ђурковић, М, „Фетулах Гјулен и џемат Хизмет“, у Ђурковић, М, Раковић, А, *Турска – регионална сила?*, ИЕС, Београд, 2013.
- Ђурковић, М, „Односи Турске и Сједињених америчких држава“, у Ђурковић, М, Раковић, А, *Турска – регионална сила?*, ИЕС, Београд, 2013.
- Engdahl, W, *Century of War: Anglo-American Oil Politics and the New World Order*, Pluto press, London, 2004.
- Јанковић, С, „Либијска криза и њене последице“, *Међународна политика*, бр. 1142, 2011.
- Јанковић, С, „Промене на Блиском истоку и у северној Африци – ка постсувереном светском поретку“, *Национални интерес*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 2, 2011.
- Јанковић, С, „Арапско проеће и могућност прекрајања постојећих граница у арапском свету“, *Међународна политика*, бр. 1152, 2013.
- Khalidi, R, *Sowing Crisis: The Cold War and American Dominance in the Middle East*, Boston: Beacon Press, 2009.
- Кинзер, С, *Сви Шахови људи*, Самиздат Б92, Београд, 2005
- Милошевић, З, *Европски идентитет: Будућност Муслимана у Европској унији*, Институт за политичке студије, Београд, 2012.
- Reventlow, E, *The Vampire of the Continent*, Jackson Press, 1916
- Стариков, Н, *Геополитика: как это делается*, Питер, Санкт Петербург, 2013
- Canning, G, “State Department Document Reveals Shaping of Arab World ‘Civil Society’”, 2014, http://www.larouchepub.com/eiw/public/2014/eirv41n24-20140613/26-28_4124.pdf, приступљено 15. 04. 2015.
- Cardini, F, “L’Islam nell XXI secolo”, 2014, <http://www.francocardini.net/minimacardiniana/2014/CARDINI%20-%20L%E2%80%99ISLAM%20NEL%20XXI%20SECOLO.pdf>, приступљено 15. 04. 2015.
- Cooper, C, “Militant Islamist Movements in Egypt, Afganistana and Iran during the Cold War”, 2013, <http://www.e-ir.info/2013/06/28/militant-islamist-movements-in-egypt-afghanistan-and-iran-during-the-cold-war/>, приступљено 15. 04. 2015.
- Hartman, A, “’The Red Template’: US Policy in Soviet-Occupied Afghanistan”, *Third World Quarterly*, 23, 2002.
- “The Islamic veil Across Europe”, BBC, 1. 7. 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-13038095>, приступљено 15. 04. 2015.

Misa Djurkovic

ANGLO-AMERICAN USE OF ISLAM

Resume

In this article author deals with the history of Anglo-American use of radical Islamism. First, the model explains this form of instrumentalization and sums up the reasons why in the different circumstances Islamism had been a very useful tool for Englishmen and Americans. Then the author gives a historical overview of the most important cases of this cooperation. He processed with examples of Lawrence of Arabia, the Cold War, Afghanistan, Bosnia and Chechnya, and the Arab Spring. Finally the author is explaining the possibility of using Islamism as a threat with a goal of holding Western Europe in submission.

Keywords: *Englishmen, Americans, Islamism, Arab Spring, Europe*

---

* Овај рад је примљен 19. априла 2015. године, а прихваћен за штампу на састанку редакције 15. маја 2015. године.